

Lesson Three-ברכות השחר

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם
בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי
וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד ברוח
אין כל בריה יכולה לעמוד לפניך שעה אחת ברוך אתה יי
הרופא לכל בשר ומפליא לעשות :
אלדי נשמה שנפחת בי מהורה אתה בראתה בי ואתה
נפתחת בי ואתה מספרה בקרבי ואתה נוטלה כפני
ואתה עתיד להחזירה בקרבי לעתיד לבא אלדי כל זמן שהנשמה
בקרבי מודה אני לפניך יי אלדי ואלדי אבותי ברוך אתה יי המחיה
נשמות לפגרים מתים :
באי אמה הנותן לשכני בינה להבחין בין יום ובין לילה:
באי אמה שלא עשני עבד באי אמה שעשיתני ישראל
באי אמה שלא עשני אשה באי אמה פוקח עורים
באי אמה סתיר אסורים באי אמה כגביה שפלים
באי אמה מלביש ערומים באי אמה וקף כפופים
באי אמה רוקע הארץ על הפים באי אמה הסבין כצערי גבר
באי אמה אוור ישראל בנבורה באי אמה עוטר ישראל בתפארה
באי אמה שעשית לי צרכי ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
המעביר חבלי שנה מעיני ותנוסה מעפעפי יהי רצון מלפניך יי

Questions Presented:

1. Why are the ברכות התורה not presented at this point in the service (will be discussed in a later class)?
2. Why does the ברכה of נשמה א-לקי נשמה not open with the words: 'ברוך אתה ה'?
3. Why is the ברכה of שלא עשני גוי presented in the affirmative: i.e. שעשיתני ישראל?
4. Why does נוסח רומא include the ברכה of מגביה שפלים?
5. Why does נוסח רומא omit the ברכה of הנותן ליעף כח?

Source 1

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס' עמ' ב' – כי נפיק אומר: ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חללים חללים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך. מאי חתים? – אמר רב: רופא חולים. אמר שמואל: קא שוינהו אבא לכולי עלמא קצירי! אלא: רופא כל בשר. רב ששת אמר: מפליא לעשות. אמר רב פפא: הלכך נמרינהו לתרווייהו, רופא כל בשר ומפליא לעשות.

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Translation: When he completes his needs, he says: 'Blessed is He who has formed man in wisdom and created in him many orifices and many cavities. It is fully known before the throne of Your glory that if one of the openings should be improperly open or one of them close it would be impossible for a man to stand before You. How does the Bracha conclude? Rab said: Blessed are You that heals the sick. Said Samuel: Abba has turned the whole world into invalids! Instead he says: That heals all flesh. R. Shesheth said: Who does wonderfully. R. Papa said: Therefore let us say both, Who heals all flesh and does so wonderfully.

Source 2

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס' עמ' ב' – כי מתער, אומר: א-להי, נשמה שנתת בי טהורה, אתה יצרתה בי, אתה נפתחת בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא, כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' א-להי וא-להי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות, ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים. כי שמע קול תרנגולא, לימא: ברוך אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. כי פתח עיניה, לימא: ברוך פוקח עורים. כי תריץ ויתיב, לימא: ברוך מתיר אסורים. כי לביש, לימא: ברוך מלביש ערומים. כי זקף, לימא: ברוך זוקף כפופים. כי נחית לארעא, לימא: ברוך רוקע הארץ על המים. כי מסגי, לימא: ברוך המכין מצעדי גבר. כי סיים מסאניה, לימא: ברוך שעשה לי כל צרכי. כי אסר המייניה, לימא: ברוך אוזר ישראל בגבורה. כי פרים סודרא על רישיה, לימא: ברוך עוטר ישראל בתפארה. כי מעטף בציצית, לימא: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית. כי מנח תפילין אדרעיה, לימא: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין. ארישיה, לימא: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין. כי משי ידיה, לימא: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים. כי משי אפיה, לימא: ברוך המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי, ויהי רצון מלפניך ה' אלהי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך, ואל תביאני לא לידי חטא ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בזיון, וכוף את יצרי להשתעבד לך, ורחקני מאדם רע ומחבר רע, ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך, ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ותגמלני חסדים טובים, ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל.

Translation: When he awakes he says: My God, the soul which You have placed in me is pure. You have created it in me; You infused it within me; You preserved it within me and You will one day take it from me and restore it to me in the time to come. So long as the soul is within me, I give thanks to You, G-d, my God, and the God of my fathers, King of all worlds, Lord of all souls. Blessed are You, G-d, who restores souls to dead corpses. When he hears the rooster calling he should say: Blessed is He who has given the rooster the ability to distinguish between day and night. When he opens his eyes he should say: Blessed is He who opens the eyes of the blind. When he stretches himself and sits up he should say: Blessed is He who frees those who are bound. When he dresses he should say: Blessed is He who clothes those who are naked. When he stands himself up he should say: Blessed is He who raises the bowed. When he steps on to the ground he should say: Blessed is He who spread the earth on the waters. When he commences to walk he should say: Blessed is He who prepares the steps of man. When he ties his shoes he should say: Blessed is He who supplied all my needs. When he fastens his belt, he should say: Blessed is He who girds Israel with

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

might. When he places a hat on his head he should say: Blessed is He who crowns Israel with glory. When he wraps himself with tzitzit, he should say: Blessed is He who made us holy through his commandments and commanded us to wear tzitzit. When he puts the tefillin on his arm he should say: Blessed is He who made us holy through His commandments and commanded us to put on tefillin. When he puts tefillin on his head he should say: Blessed is He who made us holy through His commandments and commanded us concerning the commandment of tefillin. When he washes his hands he should say: Blessed is He who has made us holy through His commandments and commanded us concerning the washing of hands. When he washes his face he should say: Blessed is He who has removed the bands of sleep from my eyes and slumber from my eyes. May it be Your will G-d, my God, to have me regularly study the Torah and make me cleave to Your commandments ...and let me obtain this day and every day grace, favour, and mercy in Your eyes, and in the eyes of all that see me and show loving kindness to me. Blessed are You, G-d, who bestows loving kindness upon Your people Israel.

Source 3

מחזור ויטרי סימן פט—אלהי נשמה. ברכה הסמוכה לחבירתה היא לאשר יצר ששתיהן בשורת הגוף ולכך אינה פותחת בברוך.

Translation: The Bracha of Elokei Neshama is linked to the Bracha of Asher Yotzar. They share that they both concern a bodily function.

Source 4

ספר המנהיג דיני תפילה עמוד מה-א-להי נשמה אינה פותחת בברוך ולא מפני שהיא סמוכה לאשר יצר דלכך מתער אמרינן ליה, ואשר לברכת טהרת הנקבים גדולים וקטנים, אלא שהיא סמוכה להמפיל שינה דלפני השינה וא-להי נשמה לאחר השינה. אב"ן.

Translation: The Bracha Of Elokei Neshama does not open with Baruch Ata . . . not because the Bracha of Elokei Neshama is linked to the Bracha of Asher Yotzar -that we know from the fact that the Gemara says that the first Bracha that you should say upon regaining consciousness in the morning is Elokei Neshama-even before you go down from the bed and take care of your persona needs. The answer is that the Bracha of Elokei Neshama is linked to the Bracha of Ha'Mapil Sheina which is said before going to bed and the Bracha of Elokei Neshama is said upon your sleep concluding.

Source 5

תוספות מסכת ברכות דף מו' עמ' א'-כל הברכות כולן פותחות בברוך וחותמות בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחברתה וברכה אחרונה שבקרית שמע - והא לך הסדר ברכת אשר יצר אינה סמוכה לנטילת ידים דנטילה שייכא בלא אשר יצר והרבה פעמים אומרה לבדה. א-להי נשמה אמאי אינה פותחת בברוך דאינה סמוכה לאשר יצר וכו' כגון אם לא בא מן הנקבים דידי טהורות אין צריך לברכת אשר יצר! וצריך לומר הואיל ואין בה אלא הודאה בעלמא אינה פותחת בברוך ומכל מקום חותמת הבברוך הואיל וארוכה קצת וכן נמי צריך לומר גבי אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' וכל הני ברכות קטנות כל אחת ברכה לעצמה.

Translation: All Brachos open with the words Baruch Ata and close with the words Baruch Ata except for the Brachos for foods, the Brachos recited before performing Mitzvos, a Bracha that is linked to another Bracha and the last Bracha of Kriyas Shema. Here is the order of Birchos Hashachar. The Bracha of

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Asher Yatzar is not linked to the Bracha of Al Netilas Yadayim. That is because there are circumstances when a person might be washing his hands but not taking care of his personal needs. As a result the person only recites the Bracha of Al Netilas Yadayim. Why does the Bracha of Elokei Neshama not begin with the words Baruch Ata Hashem? We cannot say that it is because the Bracha of Elokei Neshama is linked to the Bracha of Asher Yatzar since he is not required to have taken care of his needs just before saying the Bracha of Elokei Neshama. Therefore we must conclude that since the Bracha of Elokei Neshama consists of acknowledgement only, it is not necessary that it begin with the words: Baruch Ata Hashem. Nevertheless, it still needs to conclude with a line that begins Baruch Ata Hashem since it is a Bracha that is a little long. A similar statement can be made about the paragraph that begins Ata Hu Ad Sh'Lo Nivra Ha'Olam (but ends with a Bracha). All the other Brachos within Birchos Hashachar are short Brachos that are independent of each other.

Source 6

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג' עמ' ב'—תניא, היה ר"מ אומר: חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום, אלו הן: שעשאני ישראל, שלא עשאני אשה, שלא עשאני בור. רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך שלא עשאני בור, אמר ליה כולי האי נמי? אמר ליה: ואלא מאי מברך? שלא עשאני עבד, היינו אשה! עבד זיל טפי.

Translation: It was taught: R. Mayer said: A man is required to recite the following three Brachos daily: Blessed are You, G-d who did not make me a non-Jew. . . who did not made me a woman and . . . who did not made me a boor. Rabbi Aha the son of Jacob once overheard his son saying Blessed are You who did not make me a boor, whereupon Rabbi Aha said to him, And this too? Said the son to him: Then what blessing should I say instead? Rabbi Aha replied. . . who did not make me a slave. And is that not the same as a woman? A slave has a lower status than a woman.

Source 7

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ו הלכה יח—ר' יהודה או' שלש ברכות חייב אדם לברך בכל יום ברוך שלא עשני גוי; ברוך שלא עשאני בור; ברוך שלא עשאני אשה. גוי שנ' (ישעיהו מ', יז) כל הגוים כאין נגדו כאפס ותהי נחשבו לו; בור, שאין בור ירא חטא. אשה, שאין הנשים חייבות במצות.

Translation: R. Yehudah says: The following three Brachos should be said by a person each day: that I was not created as a non-Jew; that I was not created unlearned; that I was not created a woman. The basis to acknowledge that a person was not created as a non-Jew is the verse (Yeshayahu 40, 7): All the non-Jewish people are like nothing in front of G-d; For not being ignorant because the ignorant are not afraid of the consequences of sin and an ignorant person is rarely a zealous person; For not being a woman because a woman is not obligated to perform all the positive commandments.

Source 8

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט—תני רבי יהודה אומר שלשה דברים צריך אדם לומר בכל יום ברוך שלא עשאני גוי ברוך שלא עשאני בור ברוך שלא עשאני אשה. ברוך שלא עשאני גוי שאין הגוים כלום כל הגוים כאין נגדו. ברוך שלא עשאני בור שאין בור ירא חטא. ברוך שלא עשאני אשה שאין האשה מצווה על המצות.

Seder Chibbur Brachos-An Early Version Of The Roman Rite

TEXT III

ברכות השחר—MORNING BENEDICTIONS

MS. fol. 5.

המתיר אסורים	באהאמ"ה
מעורר ישנים	
מקיץ רדומים	
משיח אלמים	
פוסח עורים	
זוקף כפופים	
מנבִּיָּה שפלים	
המלביש ערומים	
הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה	
המכין מצעדי גבר	
רוקע הארץ על המים	
האזור ישראל בגבורה	
שעשיתה בי כל צרכי	
שלא עשיתי גוי (עובד ע"ז) כגוי הארצות	
מל ולא ערל	
שלא עשיתי עבד לבריות	
שלא עשיתי אשה	
שלא עשיתי בהמה	

During talmudic times, the ברכות השחר were recited privately by each individual while he was performing the various morning tasks, such as rising from bed, dressing, etc. Every Jew tried to recite the entire number of benedictions, i. e. one hundred, daily; to accomplish this, however, he had to eat, in addition to his regular meals, also fruits, liquid refreshments, and other delicacies. Not everyone could afford all this food, and consequently—it seems—a number of new and rather peculiar benedictions were made, in order to provide the necessary מאה ברכות. One can readily recognize that such benedictions as מעורר ישנים, מקיץ רדומים, משיח אלמים, mentioned in our text, were taken from נשמת, the song of praise to God.

Source 10

Sephardic 1700's

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
שלא עשני כותי ^{ואשכנזי} כותית :

Ashkenaz-Seder Avodas Yisroel-1800's

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שלא עשני נכרי ^{כנעני} (נכדתי) :

Siddur Hegyon Lev

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שלא עשני
עובד בוכבים :
ברוך

Roman Rite 1800's

ב"א יי א"מ ש'עשני יהודי ^(ואשכנזי לחזרת)
יהודית) :
ב"א יי א"מ שלא עשני אשה ^(ואשכנזי לחזרת)
יש'עשני כרצונו) :

Source 11

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) ברכות השחר – ברוך אתה . . . הנותן לשכוי בינה (איוב ל"ח,

ל"ו) להבין בין יום ובין לילה.

ברוך אתה . . . רוקע הארץ על המים.

ברוך אתה . . . שלא עשני גוי.

ברוך אתה . . . המכין מצעדי גבר.

ברוך אתה . . . שלא עשני עבד.

ברוך אתה . . . שלא חסר מצרכי כלום.

ברוך אתה . . . שלא עשני אשה.

ברוך אתה . . . אוזר ישראל בגבורה.

ברוך אתה . . . מגביה שפלים.

ברוך אתה . . . עוטר ישראל בתפארה.

ברוך אתה . . . פוקח עורים.

ברוך אתה . . . המעביר שינה מעיני

ברוך אתה . . . מלביש ערומים.

ותנומה מעפעפי.

ברוך אתה . . . זוקף כפופים.

ברוך אתה . . . רופא חולים.

Source 12

מחזור ויטרי סימן פט–ב"א יי אל' מ"ה פוקח עורים. בא"ה אמ"ה מלביש ערומים. בא"ה

אמ"ה מגביה שפלים. בא"ה אמ"ה סומך נופלים. בא"ה אמ"ה זוקף כפופים. בא"ה אמ"ה

מתיר אסורים. בא"ה אמ"ה רוקע הארץ על המים. בא"ה אמ"ה המכין מצעדי גבר. בא"ה אמ"ה אוזר ישראל בגבורה. בא"ה אמ"ה עוטר ישראל בתפארה. בא"ה אמ"ה שעשית לי כל צרכי. בא"ה אמ"ה הנותן ליעף כח. בא"ה אמ"ה אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. בא"ה אמ"ה המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי:

Source 13

סידור רב סעדיה גאון

ציצית עוטף ישראל בתפארה ושיש
בה ציצית להתעטף בציצית. אח"כ
אומר ב' א' ה' א' מ' ה' ע' שלא שמתני
גוי. ב' א' ה' א' מ' ה' ע' שלא שמתני
אשה. ב' א' ה' א' מ' ה' ע' שלא שמתני
עבד. ורוב חברינו אומרים אותן ביחד בכל
בוקר אחרי צאתם מבית הכסא ואין מחלקין
אותן. והנכנס למרחץ אומר

בלבד. ובכל בוקר כשיששט ידיו יברך
מתיר אסורים. וכשיספח עיניו
פוקח עורים. וכשיקום זוקף
כפופים. וכשיתלבש מלביש ערומים
וכשישב מגביה שפלים. וכשיעמד
על הארץ רוקע הארץ על המים.
וכשילך ממכין מצעדי גבר. וכשינעל
נעליו שעשה לי כל צרכי
(וכשיחגר) חגורה אוזר ישראל
בגבורה. (וכשיסרש עליו) כסות שאין בה

Source 14

מחזור כמנהג פיהם, פולין, מעהרין, רייסן, יצ"ו-1744

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן
לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה:
באי אלהינו מלך העולם שעשני ישראל:
באי אלהינו מלך העולם שלא עשני עבד:
באי אלהינו מלך העולם שלא עשני אשה:
באי אלהינו מלך העולם שעשני כרצוני
באי אלהינו מלך העולם מגביה שפלים:
באי אלהינו מלך העולם פוקח עורים:

Source 15

סדר התפלות או סדור לכל ימי השנה – Paris 1876

הנשים אומרות: Les femmes disent:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשני כרצוני:
(נק'ק טין מוסיסים: A Mets on ajoute:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם מגביה שפלים:)

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Source 16

שולחן ערוך או"ח סימן מו' - ו': יש נוהגין לברך הנותן ליעף כח ואין דבריהם נראין: הגה אך המנהג פשוט בבני האשכנזים לאומרה.

Translation: There are those who recite the blessing: "He who Gives Strength to the Tired" but their position is not well founded. Ramah: But the custom is prevalent among Ashkenazim to recite the blessing.

Source 17

ספר עולם התפילות - הנותן ליעף כח - ברכה זו איננה נזכרת בדברי התלמוד שהבאנו לעיל. היא הוכנסה לשורת ברכות השחר רק בתקופה מאוחרת יותר. בערב, כאשר האדם עייף ויגע מעבודת היום המפרכת הגוף, הוא מפקיד נפשו לה', וה' מחזירה לו בבקר, אחר שהחליף כח והתרגען (טור או"ח, סי' מו'). לפי דברי "עיון תפלה" (ר' אריה ליב גורדון) אפשר להסביר תקנה מאוחרת זו של חכמי אשכנז בנימוק אחר: מתוך לחץ הרדיפות האכזריות, שהיו עלולות לכלות לגמרי כוחו של ישראל, הם החליטו לעורר את העם והילבישו דבר עידוד זה בטופס של ברכה כללית לפני ה' "הנותן ליעף כח", ובקשר מחובם חיברו אותו עם הברכות הקודמת לו: "אוזר ישראל בגבורה, עוטר ישראל בתפארה."

Translation: "Who Gives Strength to the Tired-" This blessing is not recorded in that part of the Talmud that we previously quoted. The blessing was inserted within the Birchot Haschachar only in a much later era. At night, when Man is tired from the work of the day that oppresses his body, he deposits his soul with G-d. G-d then returns to Man his soul in the morning after injecting new strength and making the Man feel renewed. According to the words of the Iyun Tefila (Rabbi Aryeh Leb Gordon) it is possible to explain this late innovation by the Ashkenazic sages as based on another factor. Because of the oppression of the mean spirited expulsions which could have led to a complete sapping of the Jewish people's strength, our Sages decided to revive the spirit of the people by creating a form of encouragement by way of a general blessing of G-d giving strength to the tired. As a clever twist they placed the blessing after the blessings: "Who Girds Israel with Might" and "Who Crowns Israel with Glory."

Source 18

בן איש חי - הלכות שנה ראשונה פרשת וישב אות ה' - ביאור ברכות "מלביש ערומים" ו"הנותן ליעף כח": **אחר מלביש ערומים יברך הנותן ליעף כח** (שו"ע או"ח מו' ה) ושתי ברכות אלו נתקנו על מלבושי הנפש שיש אדם מאבד לבוש נפשו לגמרי והקב"ה בחסדו נותן לו לבוש חדש כי ערומה היא. ויש אינו חוטא כ"כ לאבד הלבוש לגמרי אלא רק מחלישו והקב"ה בחסדו נותן לו כח לחזקו בכל יום כאשר מחזיר לו נשמתו בבקר.

Translation: Explanation of the Blessings: "Who Clothes the Naked and Who Gives Strength to the Tired-" After making the blessing: Who Clothes the Naked, he should recite the blessing: Who Gives Strength to the Tired. These two blessings were authored concerning the wardrobe of the soul. There are those individuals whose sins cause their souls to become bare but G-d in his mercy gives these people new clothing each day. And there are those who do not sin so much that their souls become bare but they still become weak and G-d in His mercy gives them strength each day when G-d returns their souls to them.